

УДК 343.847(477)

doi: <https://doi.org/10.33270/01191134.134>

Перепічка Н. Г. – ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0756-3653>

Інститут пробації в Україні: відповідність нормам міжнародного законодавства

Метою статті є аналіз міжнародного та національного законодавства у сфері запобігання злочинам органами пробації, а також визначення напрямів удосконалення вітчизняного законодавства, яке регулює цей інститут в Україні. Для реалізації зазначеної мети в статті виконано такі завдання: розглянуто різні підходи до тлумачення поняття «пробація»; досліджено національне й міжнародне законодавство у сфері запобігання кримінальним правопорушенням органами пробації; вивчено проблемні питання запобігання кримінальним правопорушенням органами пробації в Україні; на підставі здійсненого дослідження надано пропозиції та рекомендації з удосконалення заходів запобігання кримінальним правопорушенням органами пробації в Україні шляхом внесення змін до національного законодавства. **Методологія.** У процесі дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ у їх суперечностях, розвитку та змінах, що надало можливість об'єктивно оцінити рівень, ефективність та аналіз міжнародного й національного законодавства у сфері запобігання кримінальним правопорушенням органами пробації, а також прогалини в системі; формально-логічний метод, за допомогою якого виявлено елементи правового механізму запобігання кримінальним правопорушенням органами пробації. Порівняльно-правовий метод застосовано під час аналізу чинного законодавства, міжнародних нормативних актів і національного законодавства, що регламентує діяльність органів пробації. Методи формальної логіки (аналіз, синтез, гіпотеза) сприяли визначенню основних напрямів наукової роботи та головних проблемних питань. Теоретичним підґрунтям публікації стали праці вітчизняних й іноземних учених, присвячені аспектам запобігання кримінальним правопорушенням органами пробації. **Наукова новизна** публікації полягає в здійсненні ґрунтовного аналізу чинного міжнародного та національного законодавства у сфері запобігання кримінальним правопорушенням органами пробації, а також напрацюванні пропозицій та рекомендацій щодо перегляду окремих вітчизняних норм у цій сфері й узгодження їх із нормами міжнародних конвенцій і договорів. **Висновки.** На підставі результатів дослідження обґрунтовано необхідність вирішення кадрового питання, зокрема щодо залучення кваліфікованих психологів до роботи із засудженими, а з неповнолітніми – педагогів. Забезпечити належне виконання норм, що передбачають надання соціальної допомоги засудженим: забезпечення житлом і роботою, внесення змін до законів України «Про пробацію» та «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк».

Ключові слова: пробація; пенітенціарна система; міжнародний досвід; запобігання злочинам; ресторативна юстиція; постпенітенціарна адаптація; психокорекційна програма; соцадаптація; пробаційні послуги; волонтер.

Вступ

В умовах сьогодення інститут пробації є важливою складовою системи кримінальної юстиції в різних країнах світу, зокрема й в Україні. Важливим стимулом для його розвитку стали процес гуманізації Державної кримінально-виконавчої служби України, наближення юстиції нашої держави до міжнародних стандартів і впровадження нової системи заходів кримінально-правового спрямування, що притаманна демократичному суспільству. Прийнятий 5 лютого 2015 року Закон України «Про пробацію» має на меті регламентувати діяльність, пов'язану із застосуванням пробації в Україні як системи наглядових і соціально-виховних заходів до осіб, яких притягають до кримінальної відповідальності, і тих, хто за рішенням суду вже відбуває кримінальне покарання.

Отже, пробація в Україні є порівняно новим інститутом, який знаходиться на стадії активного розвитку й удосконалення. Після прийняття Закону України «Про пробацію» постали нові питання, пов'язані з доцільністю та обґрунто-

ваністю деяких положень пробації та необхідністю узгодження їх із міжнародними стандартами. Зазначене обґрунтовує потребу вдосконалення наявного механізму правового регулювання у сфері пробації.

Мета і завдання дослідження

Мета публікації – дослідити сучасний стан міжнародного й національного законодавства у сфері запобігання злочинам органами пробації та визначити напрями вдосконалення вітчизняного законодавства, яке регулює цей інститут в Україні.

У контексті реалій сьогодення та на підставі результатів здійснених досліджень слід констатувати, що серед завдань, які потребують реалізації, першочерговими є такі: законодавчі – удосконалення правового механізму запобіжної діяльності органів пробації України, вирішення кадрового питання з добору висококваліфікованих співробітників (психологів, педагогів) для роботи із засудженими. Також потребує врегулювання механізм взаємодії органів пробації з іншими суб'єктами запобіжної діяльності в Україні, а саме

правоохоронними органами, органами державної влади, громадськими, урядовими, релігійними організаціями. Необхідною умовою ефективного запобігання злочинам органами пробації є забезпечення індивідуального виховного й педагогічного підходу до роботи із засудженими особами, які перебувають на обліках в органах пробації для недопущення повторного вчинення ними кримінальних правопорушень, зниження рівня рецидиву, удосконалення діяльності органів пробації з надання допомоги засудженим особам і звільненим із місць позбавлення волі.

Виклад основного матеріалу

З 1981 року ООН та Рада Європи ухвалювали документи, спрямовані на розширення заходів, альтернативних тюремному ув'язненню. Основні з них такі: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 45/110 про Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила, 1990 рік), Європейська Конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками (ETS № 51, 1964 рік), Рекомендація № R (92)16 Комітету Міністрів Ради Європи про Європейські правила стосовно альтернативних покарань і заходів. Загалом ухвалено близько 20 резолюцій, що спрямовані на розвиток у країнах – учасниках ООН або Ради Європи заходів, альтернативних тюремному ув'язненню.

Світова спільнота, зокрема і Європейський Союз, розглядає пробацію не як альтернативу ізоляції правопорушників від суспільства, а як заходи кримінально-правового реагування, що необхідні для виправлення та запобігання вчиненню повторних кримінальних правопорушень. До позбавлення волі вдаються лише в крайніх випадках, коли це відповідає інтересам безпеки потерпілого та суспільства або ресоціалізації правопорушника (Sevriukov, & Petrovska, 2017).

Так, запровадження пробації в Україні пов'язано з вимогами, які висуває ЄС до України для її вступу в Європейське співтовариство держав і з метою укладення угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Угода не лише закладе якісно нове правове підґрунтя для подальших взаємин між Україною та ЄС, а й слугуватиме стратегічним орієнтиром для проведення системних соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Створити власну систему пробації Україні рекомендував ЄС ще в листопаді 2006 року в доповіді експертів, яка стосувалася визначення пріоритетів та оцінювання потреб широко-масштабного проекту реформування кримінально-виконавчої служби. Ці рекомендації сприйнято як стратегічне завдання реформування кримінально-

виконавчої системи України та створення на базі кримінально-виконавчої інспекції органу пробації європейського зразка, що втілено в указах Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 15 лютого 2008 року, «Про Концепцію реформування кримінальної юстиції» від 8 квітня 2008 року, «Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України» від 8 листопада 2012 року тощо (Bohatyrova, 2014, p. 317).

Важливим кроком також стала ратифікація 16 вересня 2014 року Верховною Радою України Угоди про асоціацію з Європейським Союзом щодо Стандартних мінімальних прав ООН відносно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням («Токійські правила»). Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 45/110 від 14 грудня 1990 року, яка затвердила Токійські правила, містить звіт основних принципів щодо сприяння використанню заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням, а також мінімальні гарантії для осіб, відносно яких застосовують альтернативу тюремному ув'язненню. Токійські правила поширюються на всі сфери кримінальної юстиції (від стадії порушення кримінального провадження до подальшої ресоціалізації засудженого). Правила мають рекомендаційний характер, їх необхідно застосовувати з огляду на політичні, економічні, соціальні й культурні умови кожної країни, а також завдання систем кримінального правосуддя.

Згідно з Токійськими правилами, альтернативою тюремному ув'язненню можуть бути: усні санкції; зауваження; догани й попередження; умовне звільнення від відповідальності; покарання, пов'язані з обмеженням громадських прав; економічні санкції та грошові покарання (штрафи); конфіскація або постанова про експропріацію; компенсації жертві; умовне покарання або покарання з відстрочкою; умовне звільнення та судовий нагляд; ухвала про виконання суспільно корисних робіт; направлення до виправної установи з обов'язковою щоденною присутністю; домашній арешт; будь-який інший вид поведінки, не пов'язаний з тюремним ув'язненням; поєднання різних заходів.

Правила рекомендують здійснювати такі профілактичні заходи, як індивідуальна робота, групова терапія, програма за місцем проживання правопорушника й особливе поведінки з різними категоріями правопорушників. Також Токійські правила рекомендують заохочувати участь громадськості в процесі застосування заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням, яке слід розглядати як надання членам суспільства можливості зробити свій внесок у справу захисту інтересів суспільства.

Таким чином, обґрунтованим видається висновок щодо посилення на міжнародному рівні

превентивної та реінтеграційної ролі покарань, не пов'язаних із позбавленням волі (Dromin, 2007).

Ще одним документом, який було прийнято з метою узагальнення та перегляду положень низки актів Ради Європи щодо застосування пробації як заходу, альтернативного ув'язненню, у системі заходів покарання правопорушників, на який орієнтується наша держава, є Рекомендація № CM/(2010)1KMPЄ про Правила Ради Європи про пробацію, який було прийнято Комітетом міністрів Ради Європи 20 січня 2010 року.

Отже, Україна здійснила важливий крок у сфері наближення національної юстиції до міжнародних стандартів і впровадження в державі принципово нової системи заходів кримінально-правового спрямування, у забезпеченні справедливого кримінального правосуддя, скороченні кількості ув'язнених і зміцненні громадської безпеки шляхом запобігання та зниження ризику вчинення правопорушень.

Водночас, упроваджуючи систему пробації, європейська практика акцентує саме на забезпеченні безпеки суспільства. Дослідники пробації Великої Британії зауважують: якщо за допомогою пробації вдасться уникнути повторних злочинів щонайменше серед 5 % правопорушників, до яких застосовано пробацію, наслідком цього буде забезпечення безпеки одного мільйона громадян країни (Marshuba, 2016).

Правила Ради Європи визначають пробацію як систему виконання в суспільстві покарань, призначених правопорушнику, що становить комплекс заходів виховного впливу. Пробація передбачає широке коло заходів і засобів виховного впливу, таких як нагляд, контроль та надання допомоги, метою яких є залучення засудженого до суспільного життя, а також забезпечення безпеки суспільства.

Цей документ містить вісім розділів (визначення; основні принципи; організація роботи та персонал; підзвітність і співпраця з іншими органами й агенціями; пробаційна робота; процедура нагляду (супервізії) за клієнтами пробації; процедура розгляду скарг щодо проведення пробації; інспекція, моніторинг; інші види роботи в межах пробації; дослідження та робота із засобами масової інформації) та глосарій термінів ("Pravyla Rady Yevropy").

У Правилах «орган пробації» означає структуру, створену для реалізації зазначених вище завдань й обов'язків. Залежно від національних особливостей діяльність служби пробації може охоплювати функції щодо подання інформації та рекомендацій до суду й інших зацікавлених відомств для надання їм сприяння у прийнятті обґрунтованого й справедливого рішення; надання допомоги і підтримки засудженим, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, у підготовці до звільнення та

соціальної адаптації; надання допомоги достроково звільненим; проведення заходів у межах відновного правосуддя; надання допомоги жертвам злочинів (Romaniuk, & Chovhan, 2016, p. 56).

Також визначено поняття «Служба пробації», що означає будь-яке відомство, передбачене законом для здійснення мети й завдань. Залежно від національних особливостей діяльність служби пробації може реалізовувати функції щодо надання інформації та рекомендацій суду й іншим зацікавленим відомствам з метою сприяння в ухваленні обґрунтованого та справедливого рішення; надання допомоги й підтримки засудженим, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, у підготовці до звільнення та соціальної адаптації; контролю і надання допомоги достроково звільненим; проведення заходів у межах відновного правосуддя; надання допомоги потерпілим від злочинів ("Pravyla Rady Yevropy").

Одним із напрямів діяльності пробації, визначених Правилами, є постпенітенціарна адаптація – процес реінтеграції злочинця в соціумі на конструктивній основі в умовах планування цієї діяльності та здійснення нагляду за злочинцем (Romaniuk, & Chovhan, 2016).

Проаналізувавши чинне законодавство нашої держави у сфері пробації, слід зауважити, що нормативного визначення постпенітенціарної адаптації досі немає. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» передбачає значну кількість учасників процесу постпенітенціарної адаптації. Однак невизначеність низки понять цього Закону суттєво позначається на ефективності реабілітаційної роботи зі звільненими ("Zakon Ukrainy", 2011).

Отже, постпенітенціарна адаптація є важливою складовою, яка передбачає не лише діяльність уповноважених органів у формуванні правомірної поведінки, а й забезпечення можливості подальшої адаптації та соціалізації осіб, які відбували чи були звільнені від відбування покарання, допомогу таким особам у здобутті освіти чи подальшому їх працевлаштуванні. Саме тому розв'язання цієї проблеми можливе лише шляхом урегулювання положень про соціальну роботу та працевлаштування після звільнення, посилення контролю за реалізацією законодавства у сфері надання соціальної допомоги засудженим тощо. Також вважаємо за необхідне нормативно закріпити визначення поняття «постпенітенціарна адаптація» шляхом внесення змін до ст. 2 Закону України «Про пробацію» ("Zakon Ukrainy", 2015).

У п. 19–20 Правил ідеться про залучення недержавного сектору до надання пробаційних послуг. Приватизація національних пенітенціарних систем нині є надзвичайно поширеним феноменом, і в Правилах зазначено, що,

незалежно від того, приватні чи державні організації надають пробаційні послуги, вони повинні діяти відповідно до інструкції та правил, розроблених уповноваженою владою (Romaniuk, & Chovhan, 2016, p. 13-57).

В Україні пробацію здійснюють державні органи й органи місцевого самоврядування, а також громадські об'єднання, так звані волонтери пробації. Однак приватні установи, які займалися б поступовою адаптацією осіб, звільнених від відбування покарання, поки що не функціонують. З огляду на зазначене, вважаємо за необхідне проводити державну політику щодо створення приватних установ, які надаватимуть пробаційні послуги.

Пункти 21–23 Правил присвячено статусу персоналу органу пробації, критеріям відповідності осіб, що мають намір працювати в цих структурах, навчанню й перепідготовці персоналу, особливостям роботи з окремими категоріями злочинців і потерпілих, а також залученню волонтерів до роботи в органах пробації (Romaniuk, & Chovhan, 2016, p. 57).

Частина IV Правил регламентує таку функцію служб пробації, як підготовка досудових доповідей. Стандарти Ради Європи стосовно досудових доповідей полягають у такому:

1) орган пробації може готувати й подавати досудові доповіді з метою допомогти судовим органам вирішити питання стосовно доцільності притягнення до відповідальності злочинця та – у разі доцільності притягнення до відповідальності – щодо застосування найадекватніших санкцій і заходів;

2) доповідь має ґрунтуватися на чітко визначеній інформації, яку слід постійно коригувати й підтверджувати в процесі судового розгляду справи;

3) правопорушник повинен мати можливість брати участь у підготовці доповіді;

4) думка правопорушника має бути відображена в доповіді;

5) правопорушник або його представники повинні мати можливість ознайомитися з доповіддю ("Pravyla Rady Yevropy").

Наступний підрозділ частини IV Правил сфокусовано на особливостях здійснення нагляду за злочинцями. Зазначено, що органи пробації можуть здійснювати нагляд до, упродовж або після судового процесу, наприклад:

1) у разі умовного звільнення до слідства або суду;

2) упродовж періоду застави;

3) під час умовного звільнення від кримінальної відповідальності;

4) у разі умовного невинесення або умовного невиконання вироку;

5) у разі умовно-дострокового звільнення ("Pravyla Rady Yevropy").

У п. 76–80 акцентовано на питаннях проведення виправної роботи. Зокрема, виправний вплив має бути спрямований на реабілітацію та припинення злочинної поведінки, тому він повинен бути конструктивним і пропорційним накладеним на злочинця санкціям. Правила також закріплюють за органами пробації таку функцію, як робота з потерпілими від злочинів. Органи пробації мають співпрацювати з особами, які надають послуги потерпілим і постійно інформують потерпілих про внесення рішень щодо злочинця. З іншого боку, органи пробації повинні «донести» до злочинця, яку шкоду він спричинив своїми діями ("Pravyla Rady Yevropy").

Нині в Україні надзвичайно актуальними є питання ресторативної юстиції. Їх відображено і в Правилах: «Відновне правосуддя також може бути однією із функцій служби пробації, проте це потребує чіткого закріплення та відповідного навчання офіцерів пробації».

Правила містять визначення поняття «ресторативна юстиція» та «потерпілий».

Так, «ресторативна юстиція» передбачає підходи та програми, що ґрунтуються на декількох припущеннях:

– реакція на вчинення злочину має бути пов'язана з максимальним відновленням шкоди, завданого потерпілому;

– злочинцеві необхідно дати зрозуміти, що його поведінка є неприпустимою і що вона спричинила певні реальні наслідки для потерпілого та громади;

– злочинці повинні нести відповідальність за свої дії;

– громада має сприяти цьому процесу ("Yevropeiski pravyla").

«Потерпілий» означає фізичну особу, якій було завдано шкоди (зокрема фізичної або психологічної шкоди, емоційних страждань або економічних втрат) унаслідок дій або бездіяльності, які є кримінально караними. Поняття «потерпілий» може охоплювати близьких родичів потерпілого або осіб, які перебували на його утриманні ("Yevropeiski pravyla").

В Україні інститут ресторативної юстиції поки що не діє. Він передбачає процедуру, у якій особа, що вчинила злочин, і постраждала сторона спільно оцінюють негативні наслідки вчиненого злочину й визначають заходи щодо ліквідації або зменшення цих наслідків. Запровадження такого інституту є вкрай необхідним, оскільки, по-перше, це спростило б роботу органів пробації за напрямом діяльності, що стосується нагляду та перевиховання осіб, які вчинили злочин; по-друге, цей інститут допоміг би зменшити кількість осіб, яких притягали до кримінальної відповідальності за незначні проступки.

Саме тому вважаємо за необхідне переглянути чинні нормативно-правові акти у сфері пробації та запровадити інститут ресторативної юстиції з подальшою регламентацією його функціонування.

Правила засвідчують, що функції пробації не обмежуються лише наданням допомоги затриманим і наглядом за звільненими. Вони поширюються на всі стадії кримінального процесу – від арешту підозрюваного до винесення вироку та його виконання. Майже в усіх європейських країнах організація, підготовка, виконання альтернативних санкцій, зокрема моніторинг і нагляд, стали основними завданнями служби пробації. Водночас активно використовують громадський потенціал.

Правову базу інституту пробації в Україні та діяльності органів пробації становлять Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України, Закон України «Про пробацію» тощо.

Закон України «Про пробацію» розроблено з урахуванням європейських стандартів пробації. Із дванадцяти функцій служб пробації, визначених Правилами Ради Європи про пробацію, на орган пробації України покладено дев'ять (за винятком програм відновного правосуддя, роботи з потерпілими від злочинів, засудженими-іноземцями й умовно-достроково звільненими від покарання у виді обмеження або позбавлення волі): доповідь суду про особу обвинуваченого; громадські роботи; оцінка ризику вчинення повторного злочину; індивідуальне планування роботи, заходи виховного характеру, оцінка результатів реалізації запланованих заходів, допомога в соціальній адаптації, надання повноважень персоналу щодо мотивації засуджених до виконання обов'язків, профілактика злочинності (взаємодія із зацікавленими організаціями).

У Законі України «Про пробацію» визначено, що пробацією є система наглядових та соціально-виховних заходів, які застосовують за рішенням суду та на підставі закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого. Пробацію можуть застосовувати виключно за рішенням суду ("Pravyla Rady Yevropy").

Європейські стандарти пробації допускають існування служби пробації як автономної державної структури, так і в складі інших державних служб (наприклад, служба пробації належить до складу служби виконання покарань у Швеції, Данії, Норвегії, Канаді, Грузії).

Орган пробації, крім виконання покарань, альтернативних позбавленню волі, повинен здійснювати пробаційний нагляд, що передбачає як контроль за поведінкою, так й індивідуальний план соціальної, психологічної допомоги,

профілактичних і виховних заходів, які ґрунтуються на оцінюванні ризику вчинення повторного злочину й потреб правопорушника. Виховну та профілактичну роботу здійснює працівник пробації, а не органи поліції (Aleksieiev).

У Законі України «Про пробацію» не окреслено механізм провадження психологічної та педагогічної роботи з особами, які звільнені від відбування покарання з випробуванням.

Так, у ч. 1 ст. 10. Закону міститься визначення поняття «наглядова пробація», яке передбачає здійснення органом пробації наглядових і соціально-виховних заходів. Важливим є проведення з особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, як психологічної роботи, так і педагогічної, зокрема стосовно неповнолітніх. Тому вважаємо за необхідне регламентувати порядок здійснення психологічної та педагогічної діяльності стосовно суб'єктів пробації шляхом внесення змін до цього нормативно-правового акта. Також, слід доповнити ч. 1 ст. 10 Закону України «Про пробацію», виклавши її в такій редакції: «Наглядова пробація – це здійснення наглядових, соціально-виховних, психологічних і педагогічних заходів щодо засуджених до покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, осіб, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, а також направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів».

Працівники пробації виконують свою діяльність також в установах закритого типу для здійснення заходів підготовки засуджених до звільнення, координуючи ці заходи з підрозділами пробації за місцем мешкання засудженого після звільнення або за місцем розташування установ соціальної адаптації для звільнених. Тобто створено систему реального соціального супроводу звільнених, яка розпочинається з місць позбавлення волі.

Метою системи соціального супроводу є запобігання повторному вчиненню злочинів особами, звільненими з місць позбавлення волі, формування в них правомірної поведінки та підготовка до соціалізації такої особи в соціумі після звільнення від відбування покарання. Таку систему регламентує Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк». Відповідно до зазначеного нормативно-правового акта, діяльність щодо здійснення соціального супроводу покладено на центральні й місцеві органи виконавчої влади,

органи місцевого самоврядування ("Zakon Ukrainy", 2011).

З метою здійснення нагляду працівник пробації має право відвідувати в будь-якому місці та на будь-якій території осіб, до яких застосовано пробацію, або викликати їх та отримувати від них пояснення. Тобто створено ефективну систему соціального супроводу звільнених (ст. 11 Закону).

Після набуття чинності законами України «Про пробацію» і «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» можливим є не декларативне, а реальне сприяння соціальній адаптації правопорушників, тож Закон покликаний створити належні умови для їхнього виправлення, а отже, і запобігти повторному вчиненню злочинів (Aleksieiev).

Постає питання щодо налагодження роботи суб'єктів, які здійснюють соціальну адаптацію такої категорії осіб, забезпечення їх житлом і робочими місцями. Для цього потрібна відповідна кількість будинків-інтернатів, гуртожитків, наявність яких мають забезпечити органи місцевого самоврядування. Слід налагодити взаємодію із центрами зайнятості щодо працевлаштування звільнених із місць позбавлення волі осіб.

Безпека суспільства також визначена Законом України «Про пробацію» як перша складова мети пробації (ст. 4 Закону) поряд із запобіганням учиненню повторних злочинів і забезпеченням суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності. Проте в Законі України «Про пробацію» поняття «запобігання» не визначено, що призведе до неоднозначного тлумачення, яку саме діяльність воно охоплюватиме.

Закон також передбачає новий інструмент роботи із засудженими – пробаційні програми, які призначені за рішенням суду особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, тобто комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих виявів, формування соціально сприятливих змін особи, які можна об'єктивно перевірити (програми психологічної корекції та програми соціальної адаптації спрямовані на усунення негативних факторів, що впливали та можуть надалі впливати на поведінку правопорушника).

Реалізація пробаційних програм визначена постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року № 24 ("Postanova Kabinetu Ministriv", 2017) і наказом Міністерства юстиції України від 28 березня 2018 року № 926/5 «Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм» ("Nakaz Ministerstva Yustytzii", 2018). Згідно із цими документами, реалізацію пробаційних програм щодо осіб, звільнених із випробуванням, на яких судом

покладено такий обов'язок, забезпечує орган пробації, а щодо неповнолітніх – уповноважений орган з питань пробації разом із суб'єктами, що надають соціальні послуги, визначені законами України «Про соціальні послуги» ("Zakon Ukrainy", 2003) та «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» ("Zakon Ukrainy", 2001).

У межах виконання Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року № 24, також було підписано два накази: № 1797/5 «Про затвердження пробаційних програм для неповнолітніх суб'єктів пробації» та № 1798/5 «Про затвердження пробаційних програм для повнолітніх суб'єктів пробації» ("Nakaz Ministerstva yustytzii", 2018, No. 1797/5; "Nakaz Ministerstva yustytzii", 2018, No. 1798/5).

Ядром пробаційної діяльності щодо неповнолітніх є реалізація пробаційних програм, що є комплексом заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих виявів, формування соціально сприятливих змін особистості. Міністерство юстиції України затвердило пробаційні програми для неповнолітніх суб'єктів пробації наказом від 11 червня 2018 року № 1797/5: «Зміна прокримінального мислення», «Подолання агресивної поведінки», «Попередження вживання психоактивних речовин».

Отже, за рішенням суду щодо осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, будуть застосовувати пробаційні програми психокорекційного змісту (наприклад, подолання агресивної поведінки, шкідливих звичок, психологічних проблем) або соціально-реабілітаційні програми (набуття позитивних соціальних навичок). Попри те що на законодавчому рівні закріплено необхідність застосування психокорекційних програм, ще не розроблено методики проведення програм такого змісту. Також недостатнім є рівень професійної підготовки психологів пробації внаслідок того, що ця діяльність органів пробації ще не вийшла за межі окремих експериментів і не стала відпрацьованою та науково обґрунтованою системою. Саме тому необхідно сформулювати методичну базу для ефективної роботи з особами, звільненими від відбування покарання, у межах створених психокорекційних програм.

Для забезпечення ефективності реалізації зазначених програм пропонуємо розглянути основні аспекти підготовки фахівців до соціально-виховної роботи з неповнолітніми в США та Швеції. Ці країни мають багаторічний досвід функціонування служби пробації, а також потужні школи соціальної роботи. Так, одним з основних факторів для досягнення ефекту виправлення визначено вивчення особистості злочинця. Особливості підготовки працівників для ювенальної системи США (судді, адвокати,

прокурори, поліцейські, пенітенціарний персонал, офіцери пробації, соціальні працівники) полягають у висуненні до кандидатів на посади таких спеціальних вимог, що забезпечують професійний підхід до справ неповнолітніх. До основних вимог належать такі:

- спеціальна освіта в галузі соціальної роботи, психології, педагогіки, юриспруденції;
- наявність життєвого та практичного досвіду виховної роботи;
- регулярне відвідування курсів підвищення кваліфікації;
- суворий конкурсний відбір.

Персонал, який працює в органах пробації, має гуманітарну освіту щонайменше рівня бакалавра (соціальна робота, юридична, психологічна, педагогічна), проходить спеціалізовані курси підготовки для роботи з різними категоріями суб'єктів, систематично підвищує професійну компетентність, відвідуючи спеціальні тренінги, мотиваційно-виховні заняття, програми підвищення кваліфікації (Anishchenko, & Shportiuk, 2019, p. 57).

Спільною метою пробаційних програм є досягнення позитивних змін у поведінці суб'єкта пробації. Реалізація пробаційної програми передбачає: складання графіка, відвідування занять, дотримання певних правил поведінки, складання оцінки результатів і висновку про виконання пробаційної програми. До реалізації пробаційної програми в порядку, визначеному законодавством, можуть бути залучені установи, організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян, окремі громадяни, які можуть надавати послуги, необхідні для реалізації пробаційних програм (Anishchenko, & Shportiuk, 2019, p. 58).

Під час реалізації пробаційних програм щодо неповнолітніх орган пробації може залучати суб'єктів, що надають соціальні послуги, визначені законами України «Про соціальні послуги» та «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» ("Nakaz Ministerstva yustytzii", 2018).

Також у ст. 20 Закону України «Про пробацію» передбачено, що представники громадських організацій, так звані волонтери пробації, можуть здійснювати нагляд за засудженими та проводити з ними соціально-виховну роботу ("Zakon Ukrainy", 2005).

17 січня 2017 року було підписано наказ Міністерства юстиції України № 98/5 «Про затвердження Положення про організацію діяльності волонтерів пробації» ("Nakaz Ministerstva yustytzii", 2017) Це Положення регулює порядок здійснення діяльності волонтерами пробації, його розроблено відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» ("Zakon Ukrainy", 2011) з урахуванням особливостей, визначених Кримінально-виконавчим кодексом України, Законом України

«Про пробацію» та нормативно-правовими актами, що регулюють організацію пробації.

Основним завданням волонтерів пробації є сприяння органу пробації в здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи. Волонтери пробації здійснюють свої повноваження під керівництвом персоналу органу пробації. Волонтерську діяльність, пов'язану з пробацією, здійснюють волонтери пробації за такими напрямками: участь у проведенні соціально-виховної та індивідуально-профілактичної роботи із суб'єктами пробації, сприяння в працевлаштуванні суб'єктів пробації, залученні їх до навчання та соціально корисної діяльності, участь у перевірці виконання обов'язків, покладених судом на осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, організація виховних і благодійних заходів та акцій за різними тематичними напрямками, надання консультацій правопорушникам та їхнім сім'ям (наприклад, як допомоги з отримання певних документів) (Mendel, 2017). У Положенні зазначено, що уповноважений орган з питань пробації під час залучення до своєї діяльності волонтерів пробації зобов'язаний здійснювати підготовку волонтерів. Проте в цьому документі не визначено терміни та порядок здійснення підготовки волонтерів пробації. Тому вважаємо за необхідне внести зміни до зазначеного вище положення в частині регламентації проведення підготовки осіб із числа волонтерів пробації.

Утримання системи пробації є позитивним аспектом для держави, оскільки з економічного погляду це є менш затратним, ніж витрати на утримання місць позбавлення волі (витрати на утримання установ, ув'язнених, чисельний персонал). Наприклад, у Швеції, Фінляндії, Естонії та Румунії витрати на одного ув'язненого перевищують більш ніж у десять разів витрати на організацію пробації щодо однієї особи. У європейських країнах співвідношення правопорушників у місцях позбавлення волі до правопорушників, які перебувають під пробацією, становить один до трьох (Marshuba, 2016, p. 25).

Наукова новизна

Наукова новизна публікації визначена тим, що на підставі результатів дослідження міжнародного законодавства та досвіду діяльності органів пробації щодо запобігання злочинам сформульовано висновки про необхідність вирішення кадрового питання, зокрема залучення кваліфікованих психологів до роботи із засудженими, а з неповнолітніми – педагогів. Слід створити умови для належного виконання норм, що передбачають надання соціальної допомоги засудженим: забезпечення житлом і роботою, внесення змін до законів України «Про пробацію»

та «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк».

Висновки

В Україні, попри реалізований комплекс реформ, досі простежується певна невідповідність національної практики застосування заходів, альтернативних позбавленню волі, Мінімальним стандартним правилам Організації Об'єднаних Націй щодо заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням, що виявляється в неналежній матеріально-технічній базі та недостатній чисельності персоналу органу пробачії України, невідповідності обсягу покладених на неї завдань і функцій. Водночас процес виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, не забезпечує соціально-виховного впливу на засуджених і переважно зводиться до формального контролю за виконанням засудженими обов'язків, покладених на них судом.

Отже, розглянувши міжнародне та національне законодавство в цій сфері, варто зазначити, що Україна зробила вагомі кроки для узгодження нормативно-правових актів України з високими гуманістичними стандартами. Однак роботу в цьому напрямі не можна вважати завершеною, у зв'язку з чим пропонуємо:

1) удосконалити діяльність зазначених органів з дотримання загально визнаних прав і свобод людини в процесі виконання кримінальних покарань та досудового розслідування шляхом гармонізації з європейськими стандартами;

2) на підставі Правил Ради Європи про пробачію закріпити визначення поняття «постпенітенціарна адаптація» шляхом внесення змін до ст. 2 Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»;

3) з метою підвищення ефективності проведення постпенітенціарної роботи з особами, звільненими від відбування покарання, а також розширення мережі організацій, які уповноважені

здійснювати таку діяльність, з огляду на положення Правил Ради Європи про пробачію, проводити державну політику щодо стимулювання створення приватних установ, які надаватимуть пробачію послуги;

4) переглянути чинні нормативно-правові акти у сфері пробачії, запровадити інститут ресторативної юстиції з подальшою регламентацією його функціонування;

5) регламентувати порядок здійснення психологічної та педагогічної діяльності стосовно суб'єктів пробачії шляхом внесення змін і доповнень до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про пробачію», виклавши її в такій редакції: «Наглядова пробачія – це здійснення наглядових, соціально-виховних, психологічних і педагогічних заходів щодо засуджених до покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, осіб, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, а також направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів»;

6) унаслідок недостатнього рівня професійної підготовки психологів пробачії необхідно розробити методичну базу для ефективної роботи з особами, звільненими від відбування покарання, у межах створених психокорекційних програм;

7) потребує вирішення кадрове питання. Зокрема, доцільно залучити кваліфікованих психологів до роботи із засудженими, а з неповнолітніми проводити педагогічні бесіди; забезпечити належне виконання норм, що передбачають надання соціальної допомоги (соцадаптація) засудженим; передбачити необхідну кількість відповідних установ (гуртожитків, інтернатів), тобто оптимізувати постпенітенціарну адаптацію.

REFERENCES

- Aleksieiev, I. Probatsiia - krok do implementatsii mizhnarodnykh standartiv u sferi yustytisii [Probation is a step towards the implementation of international standards in the field of justice]. *Sait "Yurydychna hazeta", Site "A legal newspaper"*. Retrieved from <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/probaciya-krok-do-implementatsiyi-izhnarodnih-standartiv-u-sferi-yusticiyi.html> [in Ukrainian].
- Anishchenko, V., & Shportiuk, O. (2019). *Pidhotovka ofitseriv probatsii dlia roboty z nepovnoolitnymi: zakordonnyi dosvid Spoluchenykh Shtativ Ameriky ta Korolivstva Shvetsiia* [Training Probation Officers for Minors: Foreign Experience in the United States of America and the Kingdom of Sweden]. *Instytut probatsii v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku, Probation Institute in Ukraine: Current Status and Prospects for Development: Proceedings of the International Round Table* (pp. 39-43). Kyiv: Nats. akad. prokuratury Ukrainy. Retrieved from http://napu.com.ua/materialy/16.04.19_RT_institut_probacii.pdf. doi: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.182742> [in Ukrainian].

- Bohatyrova, O.I. (2014). Probatsiia v Ukrainii: humanizatsiia derzhavnoi polityky u sferi vykonannia kryminalnykh pokaran [Probation in Ukraine: Humanization of State Policy in the Execution of Criminal Punishments]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Dromin, V.M. (2007). Evoliutsiia pokaran v konteksti preventyvykh mozhlyvostei: vid pozbavleniia voli do probatsii [The evolution of punishment in the context of preventive opportunities: from imprisonment to probation]. *Aktualni problemy derzhavy i prava, Actual problems of the state and law*, 32, 259-265. Retrieved from <http://www.apdp.in.ua/v32/53.pdf> [in Ukrainian].
- Marshuba, M.O. (2016). Sluzhba probatsii v Ukraini: problemy vprovadzhennia v systemu kryminalnoi yustytzii [Probation Service in Ukraine: Problems of Implementation in the Criminal Justice System]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Scientific Bulletin of the International Humanities University*, 19, 117-119. Retrieved from <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc19/32.pdf> [in Ukrainian].
- Mendel, Yu.V. Volonterska diialnist poviazana z probatsiieiu [Volunteering involves probation]. *Sait "Tokmatska miska rada", Site "Tokmak City Council"*. Retrieved from <http://www.meriatokmak.gov.ua/index.php/1741-volonterska-diyalnist-pov-yazana-z-probatsiieiu> [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva Yustytzii Ukrainy "Pro zatverdzhennia Pereliku zakhodiv shchodo realizatsii probatsiinykh proham": vid 28 berez. 2018 r. No. 926/5 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine "On Approval of the List of Measures for the Implementation of Probation Programs" from March 28, 2018, No. 926/5]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0483-18> [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy "Pro zatverdzhennia probatsiinykh proham dlia nepovnolitnikh subiektiv probatsii": vid 11 cherv. 2018 r. No. 1797/5 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine "On approval of probation programs for juvenile probation subjects" from June 11, 2018, No. 1797/5]. (n.d.). *www.probation.gov.ua*. Retrieved from http://www.probation.gov.ua/?page_id=150 [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy "Pro zatverdzhennia probatsiinykh proham dlia povnolitnikh subiektiv probatsii": vid 11 cherv. 2018 r. No. 1798/5 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine "About the approval of probation programs for adults of probation" from June 11, 2018, No. 1797/5]. (n.d.). *www.probation.gov.ua*. Retrieved from http://www.probation.gov.ua/?page_id=150 [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy "Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu diialnosti volonteriv probatsii": vid 18 sich. 2017 r. No. 98/5 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine "On Approval of the Regulation on the Organization of the Activity of Probation Volunteers" from January 18, 2017, No. 98/5]. (n.d.). *xn--80aagahqwyibe8an.com*. Retrieved from <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajini-minyust/nakaz-vid-17012017-pro-zatverdzhennia-2017-47702.html> [in Ukrainian].
- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia ta realizatsii probatsiinykh proham": vid 18 sich. 2017 r. No. 24 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Procedure for Development and Implementation of Probation Programs" from January 18, 2017, No. 24]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].
- Pravyla Rady Yevropy pro probatsiiu. Rekomendatsiia CM/Rec (2010)1 [Council of Europe rules on probation. Recommendation CM/Rec(2010)1]. (n.d.). *rm.coe.int*. Retrieved from <https://rm.coe.int/16806f4097> [in Ukrainian].
- Romaniuk, O.V., & Chovhan, V.O. (2016). *Mizhnarodni standarty, pryntsyipy i rekomendatsii v haluzi vykonannia pokaran ta diialnosti orhaniv i ustanov vykonannia pokaran [International standards, principles and recommendations in the field of punishment enforcement and the activities of enforcement agencies and institutions]*. Bila Tserkva. Retrieved from <https://i-rc.org.ua/files/posibnik-mijnarodni-standarty.pdf>. doi: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.1.13> [in Ukrainian].
- Sevriukov, V.V., & Petrovska, L.O. (2017). Normatyvno-pravove rehuliuвання instytutu probatsii v Ukraini [Legal regulation of the Probation Institute in Ukraine]. *VEK INFORMATSII (setevoe izdanie), CENTURY OF INFORMATION (online edition)*. doi: [https://doi.org/10.33941/age-info.com24\(5\)2018005](https://doi.org/10.33941/age-info.com24(5)2018005) [in Ukrainian].
- Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Kontseptsiiu derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia Derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy": vid 8 lystop. 2012 r. No. 631/2012 [Decree of the President of Ukraine "On the Concept of State Policy in the Sphere of Reforming the State Criminal Enforcement Service of Ukraine" from November 8, 2012, No. 631/2012]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy, Official Bulletin of Ukraine*, 87, 3531. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2019-07-014> [in Ukrainian].
- Vprovadzhennia Zakonu Ukrainy "Pro probatsiiu" - perspektyvy ta problemni pytannia [Implementation of the Law of Ukraine "On Probation" - prospects and problematic issues]. (n.d.). *www.convictus.org.ua*. Retrieved from <http://www.convictus.org.ua/vprovadzhennia-zakonu-ukrayini-pro-probatsiiu-perspektivi-ta-problemni-pitannia> [in Ukrainian].
- Yevropeiski pravyla probatsii: zahalna kharakterystyka [European Probation Rules: A General Characteristic]. (n.d.). *probation.at.ua*. Retrieved from https://probation.at.ua/index/epp_general_ukr/0-36 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro probatsiiu": vid 5 liut. 2015 r. No. 160-VIII [Law of Ukraine "About probation" from February 5, 2015, No. 160-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/160-19> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro sotsialni posluhy": vid 19 cherv. 2003 r. No. 966-IV [Law of Ukraine "About social services" from June 19, 2003, No. 966-IV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro sotsialnu adaptatsiiu osib, yaki vidbuvaiut chy vidbulu pokarannia u vydi obmezheniia voli abo pozbavleniia voli na pevnyi strok": vid 17 berez. 2011 r. No. 3160-VI [Law of Ukraine "On the social adaptation of persons serving or serving a sentence of imprisonment or imprisonment for a limited period" from

March 17, 2011, No. 3160-VI]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1104-15>. doi: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.2.11> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro sotsialnu robotu z simiamy, ditmy ta moloddju": vid 21 cherv. 2001 r. No. 2558-III [Law of Ukraine "About social work with families, children and young people" from June 21, 2001, No. 2558-III]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro volontersku diialnist": vid 19 kvit. 2011 r. No. 3236-VI [Law of Ukraine "About volunteer activity" from April 19, 2011, No. 3236-VI]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Алексеев І. Пробація – крок до імплементації міжнародних стандартів у сфері юстиції. *Юридична газета* : [сайт]. URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/probaciya--krok-do-implementaciyi-izhnarodnih-standartiv-u-sferi-yusticiyi.html>.

Аніщенко В., Шпортюк О. Підготовка офіцерів пробації для роботи з неповнолітніми: закордонний досвід Сполучених Штатів Америки та Королівства Швеція. *Інститут пробації в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку* : матеріали Міжнар. круглого столу (16 квіт. 2019 р.). Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. С. 39–43. URL: http://napu.com.ua/materialy/16.04.19_RT_institut_probacii.pdf. doi: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.182742>.

Богатирьова О. І. Пробація в Україні: гуманізація державної політики у сфері виконання кримінальних покарань : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2014. 36 с.

Дрьомін В. М. Еволюція покарань в контексті превентивних можливостей: від позбавлення волі до пробації. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 32. С. 259–265. URL: <http://www.apdp.in.ua/v32/53.pdf>.

Маршуба М. О. Служба пробації в Україні: проблеми впровадження в систему кримінальної юстиції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 19. С. 117–119. URL: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc19/32.pdf>.

Мендель Ю. В. Волонтерська діяльність, пов'язана з пробацією. 2017. *Токмацька міська рада* : [сайт]. URL: <http://www.meriatokmak.gov.ua/index.php/1741-volonterska-diyalnist-pov-yazana-z-probatsieyu>.

Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм : наказ Міністерства юстиції України від 28 берез. 2018 р. № 926/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0483-18>.

Про затвердження пробаційних програм для неповнолітніх суб'єктів пробації : наказ Міністерства юстиції України від 11 черв. 2018 р. № 1797/5. URL: http://www.probation.gov.ua/?page_id=150.

Про затвердження пробаційних програм для повнолітніх суб'єктів пробації : наказ Міністерства юстиції України від 11 черв. 2018 р. № 1798/5. URL: http://www.probation.gov.ua/?page_id=150.

Про затвердження Положення про організацію діяльності волонтерів пробації : наказ Міністерства юстиції України від 18 січ. 2017 р. № 98/5. URL: <https://xn--80aagahqwiybe8an.com/ukrajini-minyust/nakaz-vid-17012017-pro-zatverdjennya-2017-47702.html>.

Про затвердження Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм : постанова Кабінету Міністрів України від 18 січ. 2017 р. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2017-%D0%BF>.

Правила Ради Європи про пробацію. Рекомендація CM/Rec(2010)1. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097>.

Романюк О. В., Човган В. О. Міжнародні стандарти, принципи і рекомендації в галузі виконання покарань та діяльності органів і установ виконання покарань : метод. рек. Біла Церква, 2016. 131 с. URL: <https://i-rc.org.ua/files/posibnik-mijnarodni-standarty.pdf>. doi: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.1.13>.

Севрюков В. В., Петровська Л. О. Нормативно-правове регулювання інституту пробації в Україні. *БЕК ИНФОРМАЦИИ (сетевое издание)*. 2017. doi: [https://doi.org/10.33941/age-info.com24\(5\)2018005](https://doi.org/10.33941/age-info.com24(5)2018005).

Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : Указ Президента України від 8 листоп. 2012 р. № 631/2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 87. Ст. 3531. doi: <https://doi.org/10.33498/ouu-2019-07-014>.

Впровадження Закону України «Про пробацію» – перспективи та проблемні питання. URL: <http://www.convictus.org.ua/vprovadzhennya-zakonu-ukrajini-pro-probaciya-perspektivi-ta-problemni-pitannya>.

Європейські правила пробації: загальна характеристика. URL: https://probation.at.ua/index/epp_general_ukr/0-36.

Про пробацію : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/160-19>.

Про соціальні послуги : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України від 17 берез. 2011 р. № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>. doi: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.2.11>.

Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21 черв. 2001 р. № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.

Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

Стаття надійшла до редколегії 24.09.2019

Perepichka N. – Postgraduate Student of the Department of Criminology and Penal Law of the National Academy of the Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0756-3653>

Compliance of the Probation Institute in Ukraine with International Law

*The **purpose** of the article is to analyze the international and national legislation in the field of crime prevention by the probation authorities, and to determine the directions of improvement of the national legislation governing the institute in Ukraine. In order to achieve this goal, the following tasks have been accomplished in the article: Different approaches to understanding the concept of «probation» are considered; investigated national and international legislation in the field of prevention of criminal offenses by probation authorities in Ukraine; probation issues of probation prevention were investigated; on the basis of the conducted research, proposals and recommendations on improvement of measures for prevention of criminal offenses by the probation authorities in Ukraine by amendments to the national legislation were provided. **Methodology.** In the course of the research, the dialectical method of scientific knowledge of social and legal phenomena in their contradictions, development and changes was used, which makes it possible to objectively evaluate the level, effectiveness and analysis of international and national legislation in the field of prevention of criminal offenses by probation authorities, as well as gaps in the system, Formal-logical method, by which the elements of the legal mechanism of preventing criminal offenses by probation authorities are revealed. The comparative legal method is used in the analysis of current legislation and international regulations; formal logic (analysis and synthesis, hypothesis) – in determining the main directions of scientific work and the main problematic issues. The theoretical basis of this publication was the work of domestic and foreign scientists on the aspects of prevention of criminal offenses by probation authorities. The **scientific novelty** of the publication is the need to conduct a thorough analysis of the applicable international and national legislation in the field of prevention of criminal offenses by probation authorities, as well as to send proposals and recommendations, to revise individual domestic rules in this field and bring them into conformity with the rules of international conventions. **Conclusions.** Based on the results of the study, conclusions were drawn about the need to address staffing issues, including the involvement of qualified psychologists in working with prisoners, and with minors, teachers. Ensure proper implementation of the rules that provide social assistance to prisoners: providing housing and work, amending the Law of Ukraine «On Probation» and the Law of Ukraine «On the social adaptation of persons serving or serving sentences in the form of restraint of liberty or imprisonment for a limited period».*

Keywords. probation; penitentiary system; international experience; crime prevention; restorative justice; expedited adaptation; psycho-corrective program; social adaptation; probation services; volunteer.